

Moshe klaagde over de stank. Elke dag klaagde Moshe er over. Wat hem het meest dwars zat was het rantsoen op water. In Bagdad had hij z'n tweedjasje gewoon naar de stomerij gebracht. Dit kon toch zo niet langer! Wat moest hij dan, z'n jasje binnenstebuiten keren? Het zat onder het stof en de vlekken.

De stomerij! De vader van de eigenaar, Zohar, had z'n eigen vader nog gekend. Alles was hetzelfde gebleven: het koperen tafeltje met zilverbeslag, de kleine kelkvormige theeglaasjes waarin de mint-thee opgediend werd door Naima, Zohar's vrouw. Ze was nog steeds dezelfde knappe vrouw waar Moshe stiekem verliefd op was geweest. Maar ze had zich verloofd met Zohar. Eerst was hij wel een beetje teleurgesteld geweest. Maar ja; het was Zohar, zo'n aardige kerel met wie iedereen, arabier, jood, armenier wat maakte het uit, het goed kon vinden. Moshe had wel heel snel de een of andere vorm van onreinigheid op een van z'n maatpakken gevonden; en zo viel het helemaal niet op dat hij om de haverklap de stomerij binnen liep.

En dan zat Moshe aan het tafeltje terwijl Zohar naar de achterkamer liep om Moshe's pak uit de rekken te vissen. Naima zette het dienblad met de glaasjes en de koperen theepot neer, en glimlachte. "Alles goed, Moshe?" Ja, alles was goed. Zohar schoof aan, en schonk de thee in. "een lepeltje suiker, Moshe?" "Nee, doe maar twee". Ze lachten alletwee: altijd dezelfde vraag en hetzelfde antwoord. En dat ging zo nog even door. "Hoeveel krijg je van me?" "Zeg, verkoop je die engelse tabak nog?" "Ik heb zelfs wat bij me ..." "Als je wat voor me hebt, dan laten we het deze keer gewoon zitten". Moshe glimlachte en Zohar leegde het zakje met scottish blend in z'n tabakszak.

Ze dronken hun mintthee en koesterden zich in het zonlicht dat speelde in het tafeltje.

Moshe had wanhopig het kamp afgezocht, op zoek naar een andere broek. De mot had die broek geruineerd; door een godswonder was het jasje ongedeerd gebleven. Overal lagen bergen stinkend afval. Roestende conservenblikken, lege blikken bakolie, kapotte kleding; er kwam geen eind aan. Hij was iemand die weigerde er aan toe te geven. Goed, dit was de nieuwe werkelijkheid, zolang als het duurde. De eerste schok had hij nu wel verwerkt. Dat wilde niet zeggen dat hij, zoals velen deden, maar z'n best moest doen om z'n ogen voor die nieuwe werkelijkheid te sluiten.

Z'n stinkende best, kon hij niet nalaten te denken. Een bittere glimlach speelde om z'n lippen.

Moshe had mazzel gehad: iemand had een broek weggegooid waarvan een broekzak stuk was. Die gast had natuurlijk geen naald en draad gehad, dacht hij. Nou, anders hij wel. Moshe was zo op z'n kleding dat hij dat soort spulletjes bij het gehaast vertrek uit Bagdad nog wel even bij elkaar geraapt had. Stel je voor. Hij ging naar Israel, zou naar werk gaan zoeken. Het liefst weer een sigarenwinkel beginnen. En dan zou hij z'n beste pak niet op orde kunnen houden?

En dit was niet alleen Moshe's levenshouding. In Bagdad, in Iraq waren een maatpak, een das met dasspeld, chique zegelringen en nauwgezette manicure een vanzelfsprekend onderdeel van het dagelijks bestaan. Dit, en nog zoveel andere gewoonten had Moshe, net als zoveel van zijn lotgenoten, niet als vanzelfsprekend in Iraq achtergelaten.

In het tentenkamp Or Akiva zou je bijna gaan geloven dat de zionisten er op uitwaren om de arabische joden ook dit onderdeel van hun cultuur te doen opgeven.

Het zou nog jaren duren voor ze in het Beloofde Land, wat hen wel beloften gedaan had maar nooit schulden inlost, iets van de draad van hun oude leven weer op konden pakken.

Het was weer eens behelpen geweest met die broek, zoals het met alles in Or Akiva behelpen was. Aan alles was in het tentenkamp gebrek, dus ook aan water.

En zo gaat het dan. Als je al nauwelijks drinkwater hebt en genoeg water om te koken, en twee keer per week douchen – met een muntje, dus elke keer vijf minuten – hoe dan je kleren schoon houden. Zelfs als er ergens een rivier in de buurt geweest was, en die was er niet, dan hadden ze nog niks gekund. Het kamp mocht je alleen uit met een vrijgeleide van het Joods Agentschap. En natuurlijk om te werken op het land en in de boomgaarden van de kibbutziem in de omgeving. Maar ook daar gingen weer dezelfde wetten op waar de irakese joden, de verloren zonen en dochters die bijna alles verloren hadden, tegen en wil en dank mee geconfronteerd werden. Het gebruik van water in de landbouw was onder strikte controle van de zionisten, zoals ze over alles de controle hadden. De nieuwbakken landarbeiders was verboden om veldflessen en dergelijke mee t land op te nemen; bij rustpauzes moesten ze verzamelen in een tent of schuur. Daar kregen ze water; zoals altijd, op rantsoen.

Moshe had in de motloze broek uit de afvalberg onder de douche gestaan, de broek goed uitgewrongen en was in zn onderbroek terug naar de tent gelopen.

Samir stond als eerste in de doucheruimten in zn handen te klappen toen Moshe in zn onderbroek de deur uitliep. Het was, als zo vaak in het kamp, een uiting van sarcasme, zelfspot en bewondering. Want je kon lachen wat je wilde, iedereen was op zijn of haar eigen manier bezig om na de eerste schok, gevolgd door ontgoocheling, iets van menselijke waardigheid te hervinden.

Bijna iedereen.

Moshe had al z'n werkbroek aangetrokken, de nieuwe aanwinst uitgewrongen en te droge gehangen toen Samir de tent inliep.

"Zo, je hebt je al gekleed voor de gelegenheid, zie ik", lachte Samir.

"O, begin je weer, Samir. Wat moet je nou weer van me," lachte Moshe terug.

Ze hadden mazzel gehad; ze waren in hetzelfde kamp geplaatst. Ze kenden elkaar van het pokeren, in Bagdad; Samir haalde z'n sigaren in Moshe's winkel, en Moshe glipte als hij vrij was door de achterdeur Moshe's projectorhok binnen. Samen zaten ze dan naar arabische liefdesdrama's te kijken, of soms naar een engelse of franse film.

"Ik? Ik wil niks. Gewoon doen wat ik zeg," grijnsde Samir.

"Hoe is het met Farida?"

"Ze zegt niet zoveel de laatste dagen".

"Hebben jullie ruzie. Kan me er niks bij voorstellen..."

"Nee, juist niet". "Oh. Dus het gaat goed? Wacht. Ze zal toch niet..."

Ze keken elkaar aan. Het was even stil. "Het zou kunnen".

"Char b'allah, Samir. Nog een mond om te voeden erbij. Ik vind het fijn voor jullie hoor, vergis je niet.."

"Als ik me daar druk om ga maken komen we helemaal meer nergens. En zo is dat, Moshe. We moeten zo snel mogelijk uit die stronchoop hier weg zien te komen. Jij ook. We hebben hier niets te zoeken. Er is geen werk, en als we werk hebben is het wat zij ons willen laten doen. Nou, dat is best, zolang het maar iets is wat ik zelf wil doen. En dat is niet dat gepluk van die sinaasappels in die door hen verheerlijkte boomgaarden. En intussen wel even lekker de poen opstrijken waar wij recht op hebben".

"Ja, als jij de communist begint uit te hangen kunnen we maar beter snel wegwezen," schamperde Moshe.

"Begint? Is al een tijdje bezig, hoor. Maar ik zie dus dat je al helemaal gekleed bent op een mooi klusje. Ga je mee? Ik heb je nodig."

"Waarvoor."

"Ik heb al een paar mannetjes geronseld. Dat halfopen riool in sector Za'in is nu echt een probleem aan het worden. Ik heb wat spulletjes het kamp in weten te smokkelen, we gaan het zaakje fiksen."

"Weten zij ervan? Ik bedoel, heb je toestemming".

"Toestemming m'n reet. Voordat ik die heb heeft de helft van de kinderen tyfus of zo. Het interesseert ze gewoon niet. Nee hoor, ik ga daar niet op wachten. We doen het zelf en als ze er wat van zeggen dan hoor ik het wel. Tegen die tijd is de boel al gefikst. Er zijn wat scheuren en als het doorzet slaat het daar door richting het schooltje. Dat hele riool is om de ziekte van te krijgen, het is eigenlijk onbegonnen werk. Maar we beginnen daar gewoon."

Ze liepen naar de sector, zonder verder nog veel te zeggen. De lucht was vochtig. Bloedheet was het hier, in het binnenland. Het was 12 uur.

Niet dat ze het niet kenden. In Bagdad kon het ook weken, soms maanden lang niet regenen. En dan die zon. Maar in Bagdad gingen de mensen in hun vrije tijd verpozing zoeken bij de Tigris. Pootjebaden, of zwemmen. Leren zwemmen was geen overbodige luxe, in Bagdad. Samir had er flinke longen door ontwikkeld. Als de stromingen in de Tigris hem niet te pakken kregen, wat zou hij dan wakker liggen van een zionistisch regelneefje uit Polen, of zo.

“Als je van de duvel spreekt”, mompelde Samir voor zich uit.

“He? Wat zei je?”

“Niks. Wie staat daar voor z’n kantoortje? Drie keer raden. Het opperhoofd van de Sioux”.

“Howgh”, lachte Moshe.

“Let op, die wil weer weten waar het heen gaat. Laat mij maar”. Terwijl hij het zei ging de storm in het binnenste van Samir meteen liggen.

“Tzora’iem toviem, adoniem. Le’an ha derech?” sprak de man hen aan.

Levi Mandelbaum’s ouders waren al in 1923 vanuit Polen naar Palestina geëmigreerd. Levi’s vader, Menachem, was advocaat en overtuigd zionist. Niet dat ze het als gezin uit de middenklasse slecht gehad hadden in Krakow. Maar Menachem was, net als andere zionisten in zijn vriendenkring, ervan overtuigd dat de joden in Polen niets te zoeken hadden. Er was al teveel gebeurd. Pogroms, haatcampagnes in de pers. En dan kon het weer jaren rustiger lijken. Maar om te denken, ‘we hebben het ergste nu wel achter de rug’, was volgens hem en zijn vrienden een historische fout die hen uiteindelijk fataal zou worden. Dit was in een notendop de analyse. De roep van Jerusalem en het idee van een eigen staat. Alles in eigen hand hebben. Eindelijk de controle. Geen vernederingen meer, geen tweederangs burger moeten spelen.

Levi was opgegroeid in Palestina, had meegevochten met de Irgoen. Net als veel zionisten had hij z’n ode naam gewijzigd in een zionistische naam. Bij de Nieuwe Wereld hoorden ook Nieuwe Mensen. Levi Mandelbaum werd Zvi Rechev. En het was in zijn leefwereld een kwestie van ‘zij’ of ‘wij’. Om het ingewikkelder te maken dan dat stond gelijk aan groepszelfmoord. Met dat soort gedachten was hij opgevoed, en dus was het vanzelfsprekend dat hij zo dacht. Humanisme mochten ze zich in Europa mee bezig houden, aan de salontafels. Het ging niet om rechtvaardigheid; het ging om het recht op zelfbeschikking. En op land. Het was altijd hun land geweest, het zou weer hun land worden, het was nu hun land en dat zou het blijven. En elke jood moest z’n steentje bijdragen.

Ook die twee daar uit Bagdad, dacht Zvi, terwijl Moshe en Samir z’n kant opliepen.

“Wij spreken dat taaltje van jou nog niet zo goed, maar OK je wilt weten waar we heen gaan”.

“Ja”.

“Wij zijn op weg naar Jerusalem”

“Pardon?”

“Ja. Maar we maken een omweggetje. De reis gaat van Bagdad via het vliegveld van Ben Hoerenzoon naar Or Akiva. Daar zijn we nu toch? En dan is het op naar Jerusalem. Maar eerst moeten we nog een examen afleggen”.

“Ben Hoerenzoon?”

“Sorry, ik bedoel Ben Gurion. Ik was even in de war met wat ik bij jou in de oelpan geleerd heb. Dat ivriet valt me een beetje tegen. Best moeilijk”

“Wat bedoel je, wat heb je bij mij geleerd”.

“Ja, geleerd. Bij jou. Ben zona. Hoerenjoch. Daar was ik even mee in de war.”

“Jij bent toch Samir?”

“Nog wel, ja. Maar misschien ben ik morgen wel Ze’ev. Weg met die arabische namen”.

Er viel een beklemmende stilte. Als blikken konden doden.

“En waar gaat het heen, Ze’ev”. Zvi moest en zou de overhand houden.

“Naar Jerusalem, Abdullah. Maar eerst nog even een klusje doen waar de arabieren te beroerd voor zijn. De joden knappen het wel weer op. In Sector Za’in”.

“Wat is er voor jou te doen in sector Za’in? Daar is geen werk voor jou aangewezen”.

“Nee, maar het Comite van de Bezorgde Kinderen heeft ons aangewezen om het riool bij hun school daar te fiksen. Je kent dat riool?”

“Hoe bedoel je, je kent dat riool. Ja, er is in sector Za’in een riool.”

“Sorry, Ze’ev. Ik vroeg naar de bekende weg. Natuurlijk ken jij dat riool.” Hij liet even een stilte vallen. “Welk riool ken jij niet.”

Moshe keek weg. Verdomme, Samir. Klootzak. Als je jezelf in de problemen wilt brengen. Maar laat mij er buiten.

En toen keek hij op.

“Sorry, meneer Rechev. Samir heeft vandaag wat last van de zon. Maar de kinderen hebben het ons echt gevraagd. Ze durven het u niet te vragen, omdat ze de taal nog niet zo goed kennen. Maar ze hebben mij gevraagd of u toestemming zou willen geven. Het hoeft niet veel tijd te kosten. Om drie uur zijn we gewoon weer in de klas”.

Zvi Rechev keek hem eens aan. Moshe glimlachte en haalde verontschuldigend z’n schouders op.

“Dus ze vragen om toestemming?”

“Ja. De kinderen”.

“Doorlopen. Om 3 uur hier terug in de klas, geen minuut later”. Hij zweeg even. “Jij ook, ben zona”.

“Be seder, adoni”.

Ze liepen door. Zwijgend, tot ze uit Zvi’ s zicht waren.

“Wat zat jij nou te slijmen. Ik zei toch, laat het aan mij over!”

“Een beetje op je woorden letten, Samir. Anders bel ik even met Ben Gurion”.

“Oh. David Ben Zona? Ken jij die ook al.”

Ze gierden het uit.